

Міністерство внутрішніх справ України
Одеський державний університет внутрішніх справ

**Роль та місце правоохоронних органів
у розбудові демократичної правової держави**

Матеріали
X Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції

30 березня 2018 року

Одеса
ОДУВС
2018

УДК 351.74
ББК 67.401.133
Р68

Статті друкуються в авторському варіанті.
Оргкомітет дозволив собі лише скорочення
статей, які суттєво перевищували пропоновані обсяги

Р68 **Роль** та місце правоохоронних органів у розбудові
демократичної правової держави: матеріали X міжнар. наук.-практ.
інтернет-конф., м. Одеса, 30 березня 2018 р. — Одеса: ОДУВС,
2018. — 282 с.

УДК 351.74
ББК 67.401.133

*Домброван Н. В.,
начальник відділу організації наукової діяльності ОДУВС*

ВИКОРИСТАННЯ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ В ПРОТИДІІ НЕЗАКОННОМУ ОБІГУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН І ПРЕКУРСОРІВ

За даними ООН наразі у світі налічується 200 мільйонів споживачів наркотиків. Щорічний прибуток від незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів становить від 55 до 400 мільярдів доларів, що складає не менше 8 % світового валового продукту. Крім того, слід зауважити, що незаконний обіг наркотиків справляє негативний вплив на навколишнє середовище. Так незаконне виробництво коки є причиною збезліснення 2,5 млн. га тропічних лісів Амазонки. Цифри говорять самі за себе. Щоб привернути увагу всього суспільства до проблеми незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, весь світ щороку 26 червня відзначає День боротьби з наркоманією.

Державна політика будь-якої країни у сфері протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів ґрунтується в першу чергу на політичній та соціальній лінії управління, які сповідує держава. З огляду на відносно невеликий термін існування України як незалежної, правової, демократичної держави, їй бракує досвіду у вирішенні багатьох важливих питань із різних галузей діяльності, зокрема протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів.

Тому доцільним є використання позитивного досвіду інших країн. Для визначення того, який саме підхід до вирішення проблеми незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів є найбільш дієвим та вдалим, слід на основі аналізу зарубіжного досвіду дослідити особливості різних державно-правових підходів до протидії правопорушенням у сфері незаконного обігу наркотиків, у процесі чого виявити позитивні та негативні моменти, а також розробити певні пропозиції щодо вдосконалення державної політики України в цій сфері.

Узагалі всі країни в межах нашого дослідження можна поділити на країни походження, транзиту і споживання наркотиків. Проте нас більше цікавить класифікація держав залежно від їх наркополітики. У цьому аспекті всі країни, на наш погляд, можна поділити на дві групи.

До першої групи слід відносити країни, у яких спостерігається неприйнятне ставлення як до розповсюдження, так і до вживання наркотиків, країни з так званою обмежувальною наркополітикою (Іран, Китай, США, Російська Федерація та інші). Така наркополітика має на меті стримати вживання наркотиків та запобігти пов'язаним із ним шкідливим наслідкам, використовуючи правову систему й інші методи. Країни, віднесені до першої групи, можна умовно поділити на підгрупи залежно від суворості санкцій, що застосовуються до осіб, які вчинили правопорушення у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, на: країни з репресивною та країни з рестриктивною (стримувальною) державною політикою. У країнах із репресивною наркополітикою за такі правопорушення передбачено максимально жорсткі санкції, переважно – смертна кара.

Взагалі смертна кара за правопорушення у сфері незаконного обігу наркотиків існує в 32 країнах світу, в основному в Азії та на Близькому Сході. На практиці найчастіше застосовують смертну кару в Китаї, Ірані, Саудівській Аравії, В'єтнамі, Сінгапурі та Малайзії. В арабських країнах страта здійснюється, як правило, шляхом відрубування голови, у колишніх французьких колоніях – розстрілом, у британських – через повішання. У Саудівській Аравії, наприклад, за правопорушення у сфері незаконного обігу наркотиків за місяць може бути страчено до 40 осіб, у тому числі й іноземців, зокрема у 2008 р. щонайменше 17 з 22 страчених там осіб, які вчинили правопорушення у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, були іноземцями. В Індонезії у 2009 р. зі 111 засуджених до смертної кари 56 було страчено за незаконний обіг наркотиків, і приблизно «чотири з п'яти» з них були іноземцями. В Ірані у 2009 р. було страчено 172 правопорушники у сфері незаконного обігу наркотиків. Страта проходить за звичай у найбільш велелюдних місцях, присутність жінок заохочується. У засудженого до довічного

ув'язнення або смертної кари конфіскується майно. Відповідно до статистичних даних ООН Іран очолює список країн, де у значних обсягах було конфісковано і знищено наркотики. У той же час ця країна займає перше місце у світі за кількістю залежних від героїну та опіуму на душу населення – 1 з 17 є регулярним споживачем, 20% населення у віці від 15 до 60 років вживають наркотики час від часу. Справа в тому, що Іран має 2 тис. км спільного кордону з Афганістаном, Пакистаном та Іраком. Через відсутність відповідних систем безпеки наркотики контрабандою потрапляють до Ірану.

Афганістан має світову монополію на культивування опійного маку, який служить сировиною для виготовлення найбільш небезпечного у світі наркотику – героїну. В Афганістані виробляється 92 % від загальносвітового обсягу опійного маку. Опійні плантації для селянства уявляються найбільш рентабельним видом рослинництва, у порівнянні з яким явно програють інші агрокультури. 75% дорослого населення Афганістану саме в цій сфері має єдине джерело засобів до існування. Щоб протистояти загрозам, створюваним афганськими опіатами, держави повинні вживати заходи, які охоплюють усі ланки цього ланцюга: з метою зменшення попиту на наркотики – профілактика наркоманії; з метою зменшення пропозиції наркотиків – притягнення до відповідальності торговців наркотиками, а також надання допомоги селянам.

Так, усі країни погодилися у необхідності об'єднання зусиль для допомоги країнам, які є постачальниками наркотичних засобів, у їх протидії незаконному обігу наркотикам. На теперішній час фокус боротьби з наркотиками в цих країнах змістився із знищення врожаю на забезпечення альтернативних джерел засобів для існування. Так у Марокко міністерство туризму прагне розробити концепцію сільського туризму на півночі як альтернативи господарства канабісу в цьому регіоні.

Слід ще раз підкреслити, що в країнах із репресивною наркополітикою часто до смертної кари засуджуються іноземці, що не може не привертати увагу міжнародних організацій. Так Комісія з прав людини, Комітет з прав людини, Спеціальний доповідач ООН з позасудових, сумарних і довільних страт, а також деякі національні суди визнали, що засудження до смертної кари є порушенням норм міжнародного права. Такі покарання абсолютно непропорційні вчиненню злочинам, крім того, є дані про те, що вони не сприяють скороченню споживання наркотиків та зниженню кількості злочинів, пов'язаних із наркотиками.

Менш жорстка відповідальність за незаконний обіг наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів передбачена в країнах із рестриктивною антинаркотичною політикою, зокрема в США, де справи про правопорушення у сфері незаконного обігу наркотиків виведені в окреме судове провадження з окремими судами, що забезпечує більш ефективну та кваліфіковану роботу суддів. На наш погляд, з огляду на соціально-економічну ситуацію в Україні на теперішній час, створення окремих судів вбачається неможливим. Більш доцільною в такій ситуації вбачається підготовка спеціалізованих суддів із питань незаконного обігу наркотиків.

Отже, у країнах першої групи класифікації проголошується нульова терпимість до наркотиків. Ця політика протиставляється іншій – політиці зменшення шкідливих наслідків, яка застосовується в країнах другої групи класифікації, переважно в країнах Європейського Союзу (Голландія, Велика Британія, Бельгія, Данія, Чехія, Швейцарія та інші).

Уряди цих країн розробили моделі, які передбачають легалізацію наркотиків, що, на їх думку, одночасно впливатиме на скорочення обсягів їх розповсюдження і вживання.

Слід зазначити, що в більшості з країн другої групи наркотики розподілені на класи за важкістю (наприклад у Великій Британії клас А, клас В та клас С; у Голландії - «легкі» і «важкі»). Ця класифікація зазвичай визначає і рівень санкцій, які передбачені за правопорушення, що пов'язані з незаконним обігом наркотиків. Наприклад, у європейських країнах за розповсюдження та збування наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів можна отримати такі тюремні строки: Велика Британія, Греція та Австралія – аж до довічного; Австрія, Франція та Швейцарія – до 20 років; Данія та Німеччина – до 15 років; Швеція – до 10 років; Угорщина – до 8 років; Польща – до 7,5 років; Італія – від 2 до 20 років. У країнах Азії і Африки передбачено ще більш тривалі строки тюремного ув'язнення: в Індії – до 20 років, у Шрі-Ланці та Кенії – до 10, у Кот-д'Івуар – від 3 місяців до 5 років, в Японії, Таїланді, Єгипті, Нігерії – до довічного. У Латинській Америці можна потрапити до тюрми на: 20 років у Венесуелі, до 15 – Аргентині, Еквадорі та Коста-Ріці – до 12.

У деяких країнах законодавство передбачає відповідальність і за вживання наркотиків певного класу. Це Франція (позбавлення волі на строк від 2 місяців до року і значний штраф), Греція (від 2 до 5 років), Австралія (2 роки та штраф) і Швейцарія (від 1 дня до 3 місяців або штраф). Отже, у цих країнах наші туристи можуть опинитися на лаві підсудних, адже в Україні передбачена відповідальність лише за публічне вживання наркотиків. На наш погляд, доцільно зобов'язати туристичні фірми поміщати в інформаційних буклетах інформацію такого роду.

Таким чином, різні країни світу застосовують до споживачів, виробників і розповсюджувачів наркотиків різні за своєю суворістю санкції. Постає питання: чи залежить від суворості санкцій рівень злочинності в цій сфері? Взагалі питома вага правопорушень у сфері незаконного обігу наркотиків (кількість правопорушень у сфері незаконного обігу наркотиків на 100 тисяч населення) виглядає таким чином: Канада – 306,6, Ізраїль – 403,8, Туреччина – 20,8, Болгарія – 37,6, Чехія – 29,5, Польща – 150,6, Румунія – 17,0,

Україна – 138,4, Данія – 346, 9, Швеція – 849,4, Велика Британія – 447,1, Греція – 88,5, Португалія – 42,1, Іспанія – 32,8, Бельгія – 423,4, Франція – 286, 9, Німеччина – 291,7, Швейцарія – 619,0, Нідерланди – 99,8, Росія – 281,8, США – 547,7, Японія – 16,0 тощо. Один із найнижчих показників правопорушень у сфері незаконного обігу наркотиків має Китай. За даними Верховного народного суду КНР, китайська судова система у 2009 р. розглянула 51 тис. справ, і внаслідок цього було засуджено 56 тис. осіб за правопорушення у сфері незаконного обігу наркотиків. Однак з урахуванням того, що населення Китаю становить близько 1,5 млрд. осіб, ці дані не здаються надто великими. Так питома вага правопорушень, пов'язаних із незаконним обігом наркотиків, становить всього 3,7. У свою чергу країни, у яких за вчинення правопорушень у сфері незаконного обігу наркотиків передбачена смертна кара, мають такі показники: Бахрейн – 106,0, Бруней – 42,9, Єгипет – 38,0, Індія – 2,7, Судан – 12,9, Сирія – 19,4, Таїланд – 166,8, Об'єднанні Арабські Емірати – 22,9.

Отже, якщо незаконне розповсюдження наркотиків заборонено та визначено як кримінальне правопорушення майже в усіх країнах і першої, і другої групи, то державна політика щодо вживання наркотиків різниться кардинально: є країни, у яких воно заборонено під загрозою кримінального покарання (переважно країни першої групи); є такі, у яких споживання наркотиків заборонено частково; та такі, у яких споживання деяких незаконних наркотиків не вважається кримінальним злочином. Ці два табори знаходять також точки дотику, погоджуючись, що необхідні просвітницька робота, профілактика та лікування наркоманії. Різниця лише в тому, що прихильники обмежувальної політики вчать, як повністю уникнути немедичного вживання наркотиків, а прихильники стратегії зменшення шкоди підтримують навчання «відповідальному вживанню» заборонених наркотиків. Наприклад, у Голландії в аптеках можна придбати систему для перевірки таблеток екстазі на справжність, оскільки останнім часом збільшились випадки їх підроблення, що може призвести до летальних наслідків.

Кожна держава обирає власний шлях протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів з урахуванням історичних, соціально-культурних, економічних факторів, а також вимог ратифікованих міжнародних нормативно-правових актів. А за нормами міжнародного права держави зобов'язані вживати заходів для скорочення пропозиції та попиту на контрольовані речовини. При цьому вони повинні забезпечити, щоб ці зусилля гармонійно поєднувалися із зобов'язаннями щодо забезпечення наявності достатньої кількості контрольованих речовин для медичних цілей, і щоб такі заходи поєднувалися із зобов'язаннями держав у галузі прав людини.

Шимон О. М.

ОБМЕЖЕННЯ ЩОДО ОДЕРЖАННЯ ПОДАРУНКІВ ЯК ЗАСІБ ЗАПОБІГАННЯ ПРАВОПОРУШЕННЯМ, ПОВ'ЯЗАНИМ ІЗ КОРУПЦІЄЮ.....	113
--	-----

СЕКЦІЯ 3.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ.

Дубовіков Д. І.

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ПРИТЯГНЕННЯ ДО ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ОСОБИ ЗА ПОРУШЕННЯ ВИМОГ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ.....	115
---	-----

Євдокимов Д. А.

АДМІНІСТРАТИВНЕ РОЗСЛІДУВАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИМИ СПРАВ ЩОДО ВОДІЇВ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ В МІЖНАРОДНОМУ РУСІ, НЕ ЗАРЕЄСТРОВАНІХ (ПЕРЕРЕЄСТРОВАНІХ) В УСТАНОВЛЕНОМУ ПОРЯДКУ.....	117
---	-----

Корнієнко М. В.

ВЗАЄМОДІЯ ПОЛІЦІЇ З ГРОМАДСЬКІСТЮ В УКРАЇНІ.....	118
--	-----

Купрій А. І.

ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ В ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ....	120
--	-----

Лізніченко Є. М.

ВЗАЄМОДІЯ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ У МІЖНАРОДНОМУ АСПЕКТІ.....	122
--	-----

Морозова Т. В.

ДОТРИМАННЯ ПРИНЦИПУ ЗАКОННОСТІ В ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ....	123
--	-----

Саруханян Д. А.

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ У СВІТЛІ СУЧАСНИХ ВИМОГ.....	125
--	-----

Тян Н. Г.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОФОРМЛЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ.....	127
--	-----

Шарая А. А.

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРИМУСОВА ДІЯЛЬНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ: КОРОТКА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗАХОДІВ.....	129
--	-----

СЕКЦІЯ 4.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРОТИДІЇ НАРКОЗЛОЧИННОСТІ В УКРАЇНІ.

Албул С. В.

ДО ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ОЗНАК ВЖИВАННЯ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ ТА ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН.....	132
---	-----

Білотіл І. П.

МЕХАНІЗМ ПРОТИДІЇ НЕЗАКОННОМУ ОБІГУ НАРКОТИКІВ В УКРАЇНІ.....	134
---	-----

A. Botschewar

DROGENBEKÄMPFUNG IN DEUTSCHLAND. STRATEGIEN ZUR BEKÄMPFUNG DES INTERNATIONALEN DROGENHANDELS.....	136
---	-----

Голубенко Е. Г.

ПРОБЛЕМЫ СОВЕРШЕНИЯ НЕСОВЕРШЕННОЛЕТНИМИ ПРЕСТУПЛЕНИЙ В СФЕРЕ НЕЗАКОННОГО ОБОРОТА НАРКОТИЧЕСКИХ СРЕДСТВ И МЕРЫ ИХ ПРЕДУПРЕЖДЕНИЯ.....	137
--	-----

Данилевська Ю. О.

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ОКРЕМІ ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ.....	139
---	-----

Дашковський О. С.

УКРАЇНА ЯК ТРАНЗИТНА ТЕРИТОРІЯ НАРКОТРАФІКУ З АЗІЇ У ЄВРОПУ (ЄС).....	140
---	-----

Домброван Н. В.

ВИКОРИСТАННЯ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ В ПРОТИДІЇ НЕЗАКОННОМУ ОБІГУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН І ПРЕКУРСОРІВ.....	142
--	-----

Крижна В. В.

ПРОФІЛАКТИКА НАРКОМАНІЇ СЕРЕД ДІТЕЙ ТА ПІДЛІТКІВ.....	144
---	-----

Надибська О. Я.

НАРКОЗЛОЧИННІСТЬ: СОЦІАЛЬНІ ВИТОКИ ПРОБЛЕМИ.....	145
--	-----